

Elu Nõukogude Eestis

Märtsis ilmuva teose "Eesti rahva elulood" III osa vaatab elu nõukogude ajal läbi erinevate inimeste silmade.

Raamatusse on valitud elulood 2000. aasta sügisel välja kuulutatud eluloovõistlusele "Mina ja minu pere Eesti NSV-s ja Eesti Vabariigis" laekunud kaastöödest. Lisatud on eluloointervjuud inimestega, kelle jaoks mitmed olulised sündmused just nõukogude ajal toimusid.

Oma lugedes jutustavad inimesed elu pahupidi pööramisest 1940. aasta okupatsioonis ja nõukoguliku elu paradoksides, aga ka oma saavutustest ja rõõmudest.

Sest inimene sünnib riigikorrale vaatamata.

Ning on inimese enda otsustada, kuidas ta elada oskab ja julgeb.

K A T K E N D

Margus Rebane sünniaasta 1968

Mis seal ikka, natuke rongi-sõitu ja lennukisse ja Kabuli. Mai lõpu Kabul tervitas meid rõõmsalt 40-kraadilise palavusega.

Vastas oli vanemraportšik, sümpaatne tatari mees, kes ostis meile kõigile ida-saksa kommi ja jugoslaavia küpsiseid. Poeetid olid seal sotsmaade toodangut täis.

Hoopis teine suhtumine tabas meid väeossa jõudmisel. Vastu tulid roduvanem Korol, ühtlasi ka komsomolisekretär. Ta pidas nn. "Lenini toas" lühikese kõne. Tema sõnum oli lihtne: me oleme kogu Nõukogude Liidu relvajõududest ainuke selline luuredesantroof. Meil valitseb siin selline *dedovština*, et kui tahate, võite kohe ära minna. Aga kui tahate minna, siis õelge nüüd ja kohe. Kui jääte, peate teadma, kui keegi teist midagi valesti teeb ja eksib, siis karistada saate kõik. Meid, kes me teda kuulasime, oli aga kokku kasvatatud ja ei hakanud keegi ära minema. Ning kuhu nii väga minnagi.

Kuid läkski lahti ja saimegi. Iga päev. Füüsiline vägivald. Löödi põhiliselt kõhu piirkonda. Ma suutsin neid hoopes taluda, sest spordiga olid kõhulihasid tugevad. Seetõttu oli vahel ka nii, et mind kaman-dati kohale näitamaks vähe

nõrgematele, kes lasid hoopesse, kuidas seista ja hoida end. Nii oli. Üldiselt kõhulihased päästsid hullemast. Mõnikord pandi lõuga ka ja vist said lõualuud veidi kannatada.

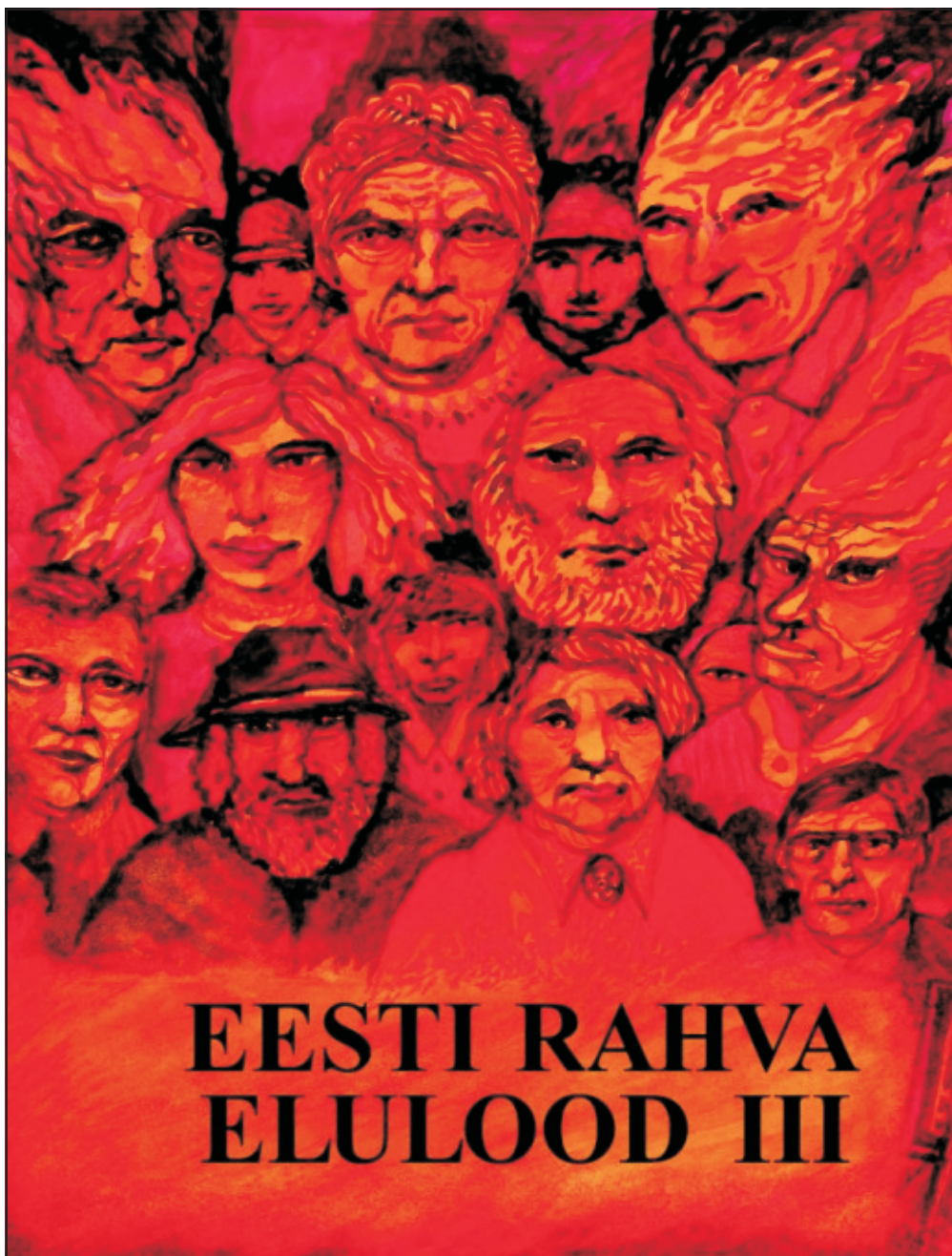
Paiknesime kauni Kabuli oru ühes ääres. Kohe hakati noorte hulgast välja valima neid, keda võetakse operatsioonidele kaasa. Sattusin nende hulka. Seal oli meie eriala mehi ning muid spetsialiste.

Nii läkski, et olime paar nädalat kohapeal, vist oli umbes nädalane nn. "karantiin", kus meile tutvustati olukorda ja ka vägivalda enam ei kasutatud, kui juba sõitsime Kabulist välja Bagrami. Bagram oli nõukogude ajal rajatud tugikoht.

See sõit... See kumab siiani sünges mälestusena. Iga mõnesaja meetri tagant nägid purukslastud tanki või purukslastud autot või hukkunutele püstitatud mälestusmärki. Ja sõita oli vaid 30 kilomeetrit asfaltteed. Seegi oli kohutav.

Jaak Uudmäe sünniaasta 1954

Siis tuli see päev, Moskva olümpiamängude kolmikhüpe. Enesetunne oli suurepärase. Teadsin ja tundsin, et olen korralikult valmistunud, et olen pikaks hüppeks psüühiliselt valmis. Võistluste eel lugesin veel "Werner Holti seiklu-

EESTI RAHVA ELULOOD III

si". Mõlemad osad jõudsin paari päevaga läbi lugeda.

Ausalt öeldes ei osanud Sanejevit kartagi, sest tundsin enda hoogu ning enesekindlust lisas teadmine, et olin teda ju mitu aastat järjest võitnud.

Ja siis oli see kuulus hetk, kui Sanejevi hüpatud tulemust ametlikult ei tulnud ega tulnud ega tulnud. Samas on vahel silma järgi väga raske aru saada, kui kaugemale keegi hüppab. See oleneb maandumisest, mina maandusin ühele, tema teisele kastipoolele. Tol hetkel mõtlesin küll, et kõik on võimalik. Ja kui vaja, mõõdetakse Sanejevile senti-

meetreid võitmiseks juurde. Sanejev ise väitis hiljem, et tal oli tuul vastu ja seepärast ei võitnud. Muidu tubli mees, aga ei osanud oma kolmest kullast rõõmu tunda, nukrut- ses hoopis selle hõbeda üle. Kuidas tegelikult oli, seda ei räägi keegi. Aga kõik on võimalik. Ja mitte ainult 1980. aasta olümpiamängudel.

Olümpia võidu eest oli ette nähtud 4000 rubla preemiat, maksud maha. Eesti NSV valitus andis 2000, spordiühing "Jõud" 1000 rubla. Kui tuua mingi võrdlus, siis see summa on umbes praeguses hinnaklassis nii, et saaks osta endale

"Lada". Nii et ajad ei ole eriti muutunud. Tartus küsisin ka suurema korteri, ühe toa juurde.

Ega Nõukogude sportlane, ole sa olümpiavõitja või mitte, nii väga teeninud midagi. Vähemalt kergejõustikus minu teada mitte. Sportlase stardiraha, umbes kuni 3000 dollarit võttis spordikomitee alati endale, sportlane võis sellest vaid unistada.

Samas ei kujutanud nii suuri summasid sportimise eest ettegi. Pigem vaatasid elu nii, et neil, kellega ühel ajal lõpetasid, on palk sama, aasta-preemiad töökohtadest sa-

mad. Et meil ei ole mingit erilist vahet, tema teeb üht tööd, mina aga teen sportimise tööd.

Olulisem kui raha, millest ei osanud nii väga unistada, oli ühiskondlik tunnustus. Inimesed tulid ligi, surusid kätt, kiitsid. Ja teevad seda veel praegugi. Kui mõnes väiksemas kohas kõrtsi minna, ütleb mu naine alati: „Kõik, kes purjus on, tunnevad sind.“

Leelo Tungal sünniaasta 1947

10. juulil 1972 läksin raadiomaja laulutekstide eest honorari saama. Seal tutvustati mind noore helilooja, konservatooriumi viimasele kursusele jõudnud tudengi Raimo Kangroga. Olin Raimo nime kuulnud Eesti Raadio keskkõr- programme kuulates, kuid madala kumeda hääle järgi pidasin teda soliidseks vanahärraks ning see, et tegemist oli pikakasvulise ja –juukselise pruunisilmse noormehega, oli mulle rõõmsaks üllatuseks.

Hiljem on Raimo mitu korda kinnitanud, et ta "tundis mu kohe ära" ja taipas, et "see on see". Mina seda ei taibanud. Raimoga oli küll huvitav vestelda ja kuidagi kerge olla, kuid sellest, et võiksin kellessegi veel armuda, ei oleks ma tahtnud tollal mõeldagi. Aga heliloojal oli täiesti juhuslikult kaasas lint lauluga, mille ta oli teinud minu luuletusele. Raadiomajast koju jõudes istusin maha ja kirjutasin justkui isenesest kaks väga kurba luuletust.

Ja kui järgmisel päeval juh- tusin trammis mööda sõitma uuest tuttavast, Raimo Kangrost, kes kõndis Narva maanteed pidi ilmselt raadiomaja poole – veidi vimmas, juuksed tuules lehvimas, sigaret salasuutsetaja kombel peopesas – tundsin tema vastu mingit imelikku, peaaegu et emaliku hellust. Oleksin tahtnud näha, kuidas ta kõnnib lumesajus, vihma käes, kollaste lehtede all... Sellegi poolest tõrjusin seda hellust endast eemale, kuni jaksasin. Tegime koos veel kaks laulu – ja sü- davalvel teadsin, et tulgu või surm, enam lähedasemat inimest mulle olla ei saa.

Armastan Eestit

1991. aastal viisime mehega oma väikesed pojad Toompeale, kuhu riigihoonete kaitseks tassitud betoonplokid ja kivimürakad. Seletasime neile, mida tähendab iseseisev riik ja miks peab mõnikord selle pärast kivimürakaid veeretama. "See, mida näete, ongi ajalugu." Viis-kuus aastat hiljem tuli poeg, ajalooramat käes, minu juurde, ja ütles: "Tead, ma hästi ei uskunud, et need kivid seal Toompeal on ajalugu, aga näe, ongi raamatus sees." Selleks, et mõista asjade ja sündmuste tegelikku tähendust, peab mõnikord neid vaatama ajadistantsilt.

Meie kirjastusel ilmub peatselt "Eesti rahva elulugude" III osa, kus inimesed kirjutavad oma elust Eesti NSV-s ja algusaastate Eesti Vabariigis. Nad kirjutavad tagasivaatavalt, vabas Eestis elades. Paljud tõdevad, et ega ei osanudki oma riigist unistada. Vanavanemad küll vahel rääkisid Eesti Vabariigi ajast ja jõulegi peeti vaikselt kodukardinate taga, aga midagi rohke mat ei teatud oodata.

Üks korduvatest arvamustest on ka see, et ega kedagi, püss meelegohas, kommunistlikusse parteisse ei käsutatud. See oli enda valik: karjääri, soodustuste, oma pere ja elu kindlustamise küsimus. Seepärast on naljakas veel tänapäevalgi kuulata-lugeda seletusi, kuidas mõni inimene ainult Eesti päästmise pärast kommunistlikusse parteisse astus. Ei usutud teda siis, ei usuta tänapäevalgi.

Viivi Luigel on luuleread, milles mõte, et kui julged võõra kirja avada, pead julgema seda ka lugeda. Sama on ka oma tegudega. Nii lihtne. Ja ometi nii keeruline.

Meie kirjastus annab eesti keeles välja soome ajaloolase Martti Turtola raamatu "President Konstantin Päts". Mõtlesime juba paar aastat tagasi, et kes eesti ajaloolastest võiks sellise raamatu kirjutada. Ei mõelnudki välja, Turtola hoopis tegi ära. "Tegi ära" ka selles mõttes, et võib ju kritiseerida ja vaielda, aga eestlastel endal on see raamat ikka kirjutamata.

Kes aga lähiajalooost midagi on unustanud või kahe silma vahele jätnud, võib nüüd oma mälu värskendada Enno Tammeri raamatuga "Mälu võim". Sest lõpuks võidab ikka mälu. Aga selleks on vaja mälu hoida.

Mina kirjutasin oma loole pealkirja "Armastan Eestit" aga seepärast, et ma tõesti temast väga hoolin. Väldtes ühiseid "laelupjamisi" ja õõnsaid sõnu.

TIINA TAMMER

TSITAAT

On ju selge, et kirjastused elaksid paremini, kui nad toodaks vähem nimetusi suuremas tiraažis ja müüks neid odavamalt hinnaga. ---

Suuremadki kirjastused ei ole suutnud selgelt otsustada, kas olla rahateeniv äriettevõtte või kultuuritegude tegija... ---

Selge on, et normaalselt suudab kirjastada ainult suur kirjastus. Ja neid Eesti turul praegu ei ole. Mitte ühtegi.

Tiit Hennoste "Kirjastused ja kultuuritegu"
Eesti Päevaleht 14. jaanuril 2003.

Lugejal on ükskõik, kas kirjastus teenis raamatu üllitamisega kasumit või kahjumit. Teda huvitab, et raamatuvalik oleks võimalikult suur ja kirjastuskonkurents piisavalt tihe, et hinnad ei tõuseks lakke. Sellest vaatenurgast on praegune situatsioon tõeline lugeja paradüüs. ---

Sest kokkuvõttes on kirjastamine äri nagu iga teinegi, kuigi siin ei kehti needsamad reeglid, mis saabaste või virsikute kaubitsedes. Kirjastamine on nimelt see valdkond, kus äritegu on sageli kultuuritegu ja vastupidi.

Marek Tamm, "Kirjastajad ja lugejad",
Eesti Päevaleht 16. jaanuaril 2003.

Pankrotilaine oleks oodatud nähtus, kuna see eraldaks terad sõkaldest.

Eesti Kirjastuste Liidu esinaine Signe Siim, "Ületootmine võib viia kirjastused pankrotti",
Eesti Päevaleht 17. veebruaril 2003

Eesti Kirjastuste Liidu liikme, kirjastuse Tänapäev kommentaar: Kas edasi kirjastada või pankrotti oodata?

President Päts – igaihele oma

Konstantin Päts, esimese Eesti Vabariigi ainus president, on ikoon. Tema rolli ning otsuste õigsuse üle on vaieldud juba aastakümneid.

Sellesse debatti toob oma vaatenurga soome ajaloolane Matti Turtola raamatuga "President Konstantin Päts".

Juba enne ilmumist suurt vastukaja leidnud raamat ilmub lõpuks ka eesti keeles. "Kangelane või riigireetur" on pilkupüüdev loosung, mille üle hea vaielda.

Ent seda raamatut ei peaks suruma ainult nii kitsastes raamidesse. "President Konstantin Päts" on ka lihtsalt elulugu, kirjeldus kadunud ajastust ja inimestest, keda tasub meenutada.

Kuni eestlased pole sellist raamatut kirjutanud, loeme soomlase oma. Ja tehkem järgi või tehkem paremini.

Eesti lugejale

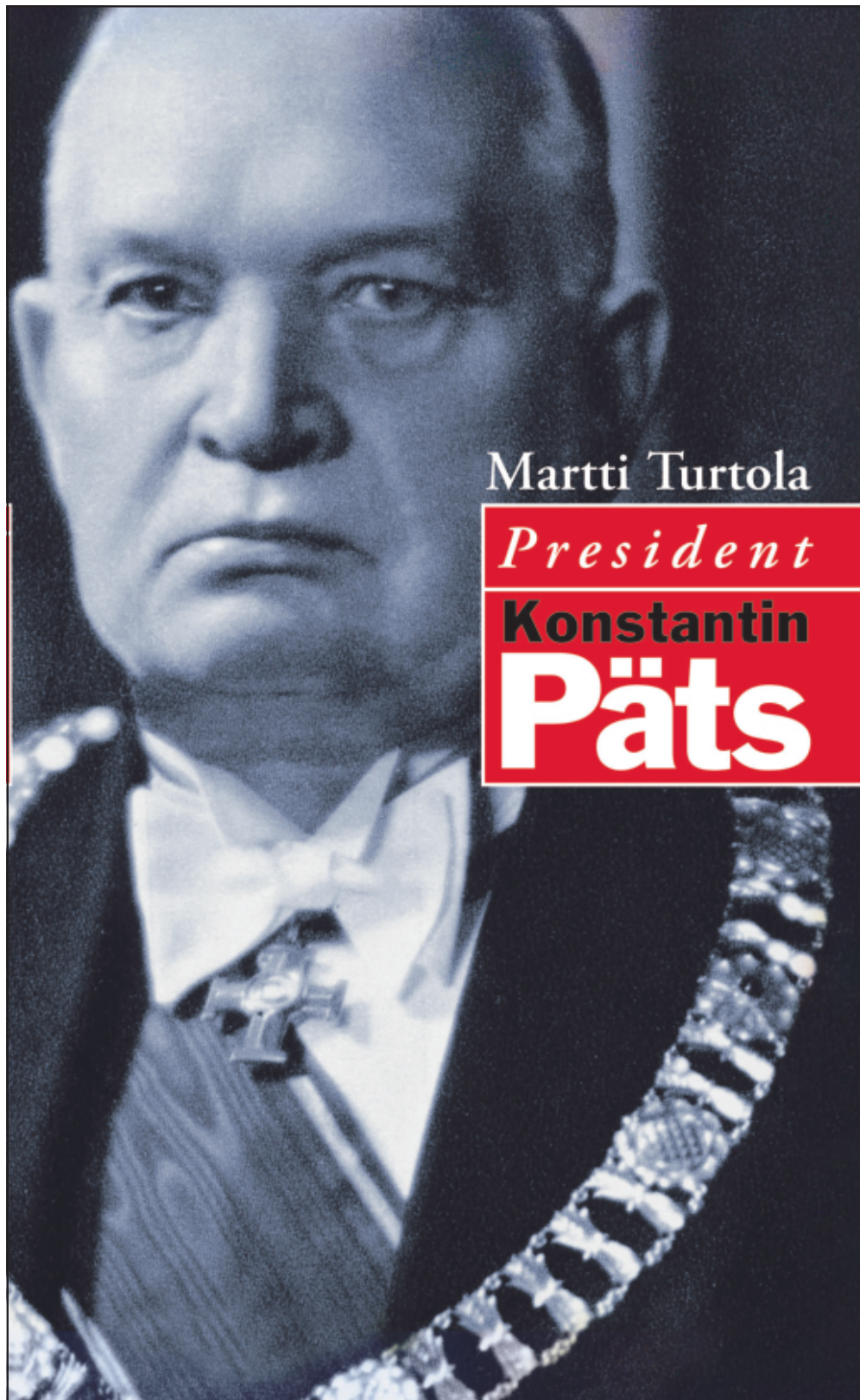
Selle raamatu soomekeelne esmatrükk ilmus 2002. aasta oktoobris kirjastusühisuse Otava väljaandel. Raamatule osaks saanud heatahtlik vastuvõtt ja suur läbimüük on näidanud, et sellist teost oodati. Raamat täitis – nagu seda kavandades oli eesmärgiks seatudki – ühe lünga soomlaste Eesti-teadmistes. On ju nii, et hoolimata iga-aastastest, miljonitesse ulatuvatest Eesti-külastustest tunnevad soomlased oma vennasrahva ajalugu lubamatult vähe. Tundub, et eestlased on Soome ajaloo paremini kursis, aga kindlasti on puudujääke ka selles osas.

Algselt oli see Konstantin Pätsi käsitlev raamat ju ikkagi mõeldud soome lugejale. Tööd alustades ei olnud mul aimu, kui suur huvi võiks Eestis selle vastu olla ja kas niisugusel raamatul oleks Eestis turgu. Mõned eelintervjuud, mis tehti siis, kui käskiri alles töös oli, ja nendele osaks saanud reaktsioon andsid mõista, et huvi oleks ilmselt üpris suur. Muidugi ei olnud minul kui autoril selle vastu midagi.

Minu poolt valitud meetod – võrrelda kaugeleulatuvalt Eesti ja Soome ajalugu – aitab vahest ka eesti lugejal mõista põhjapoolse vennasrahva valikuid ja ühiskondlikku arenguteed. Selles võrdluses näen vahendit, mille abil Eesti ajalugu soome lugejale mõistetavamaks muuta. Miks ei võiks see ka vastupidi toimida?

Boriss Akunin, uus täht vene kirjanduses

Moskva 1876. Noor mees astub pargipingil istuva kauni daami juurde ning palub teatraselt luba teda suudelda. Naine keeldub ning noormees laseb ennast maha. Staažikas uurija peab juhtumit labaseks enesetapuks. Tema noor abiline Erast Fandorin näeb aga teos midagi enam ning avastab uurimise käigus poliitilise vandenõu. "Azazel" on esime-

Konstantin Päts on Eesti ajaloo olulisim poliitik ja riigimees. Sellepärast valisin oma uurimisobjektiks just tema. Oma varasemates töedes olen spetsialiseerunud eeskätt biograafiatele. Minu vastavad tööd on käsitletud kindral Erik Heinrichsi, president Risto Ryti, president J. K. Paasikivi, marssal Gustaf Mannerheimi ja minu onu kolonel Jussi Turtola elukäiku. Pätsi eluloo kaudu tahtsin heita laiemat pilgu Eesti ajaloo, rahvuslikule ärkamisele, ise-

seisvumisele, Vabadussõjale, esimesele iseseisvusajale ja eriti just iseseisvuse kaotamisele.

Konstantin Pätsi elukäik, tema perekond, kombad ja harjumused on selles raamatus tagaplaanile jäetud. Põhjus peitub osaliselt allikates, aga teisalt on see valik ka teadlik: soome lugejat ei huvita eriti Konstantin Pätsi isik. Eestlaste puhul on see muidugi teisiti ja sellepärast loodan, et raamat äratav Eestis praegusest enamat huvi Pätsi vas-

tu. Eesti teadlaste ülesanne on kirjutada põhjalik teaduslik uurimus Konstantin Pätsist kui inimesest ja poliitikust.

Raamat on juba praegu jõudnud Eestis suurt huvi äratada. Kommentaare on olnud poolt ja vastu. Ahvatlus siinkohal neile vastata on suur. Sellele ahvatlusele ma siiski järele ei anna – rääkigu raamat ise enda eest. "Mida kirjutasin, seda kirjutasin."

MARTTI TURTOLO

ne raamat, kus lugejate ette astub tõeline riiginõunik Erast Fandorin, segu klassikalise inglise džentelmenist ja vene intellektuaalist.

Boriss Akunin on Grigori Tšhartšivili (s. 1956) kirjaniikunimi. Jaapani filoloogi hariidusega kirjanik ("akunin") tähendab jaapani keeles "näraku" või "heidikut") elab alates 1958. aastast Moskvast. Tema raamatud pole lihtsalt detektiivromaanid, vaid ka suurepärase kirjeldused kadunud Venemaast.

Käesoleva raamatu originaal ilmus 1998. aastal ja praeguseks on Erast Fandorini

sarjas ilmunud juba üksteist raamatut.

Fandorin, kes sarnaneb kohati Poirot'ga ja Maigret'ga, on arenev isiksus, kes esimeses raamatus on napilt kahekümnene. On teada, et sarja peategelane jõuab tunnustada ka nõukogude võimu saabumist, ent Boriss Akunin keeldub vähimaidki detaile tulevaste sündmuste kohta paljastamast.

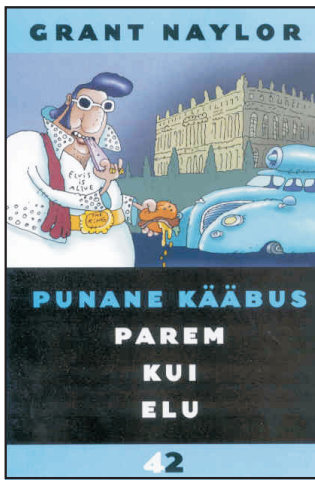
Kuigi Erast Fandorini juurdused on Akunini loomingust kõige tuntumad, kirjutab Akunin ka mitut eraldiseisvat sarja. Venemaal ilmuvad Akunini raamatud miljonilistes tiraaži-

des ning tegu on ühe kõige tõlgituma vene kirjanikuga kogu maailmas. Käesoleva aasta kevadel ilmub korraga terve hulk Akunini raamatuid ka inglise keeles.

Vaatamata sellele, et huvi oli juba varem suur, valmistati Suurbritannias ja USA-s Akunini "maaletoomist" põhjalikult ette. Venemaal on populaarse tegelaskuju suhtes käibel juba termin "erastomaa-nia", tõlked on ilmunud või ilmumas enamikes Euroopa keeltes.

TAUNO VAHTER

Raamatud jaanuar-märts 2003

Grant Naylor
PAREM KUI ELU
Inglise keelest tõlkinud
Tiina Randus
Kujundanud Tõnu Kaalep
Kaanepilt Hillar Mets
364 lk, pehme köide
Sari 42
ISBN 9985-62-109-3

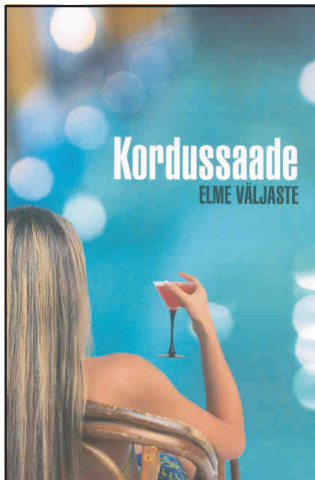
Lister on eksinud. Ta on kolme miljoni aasta kaugusel Maast ning omaenda teadvuse loodud maailma küüsis. Listeri jaoks on see kõige ohtlikum paik, sest seal on ta lõplikult õneline.

Ka Rimmeril on probleem. Ta on surnud. Aga see pole ta suurim probleem. Tema probleem on hoopis selles, et ta on sattunud lõksu keskkonda, mida kontrollib ta enda alateadvus. Ja Rimmeri alateadvus ei salli teda mitte sugugi.

Nemad, nagu ka Kassi, kõige paremini riietava olevuse kõigis kuues tuntud galaktikas ja Kryteni, terve mõistuse kiibita puhastusroboti, on endasse imevad kõigi aegade suurim arvutimäng "Parem kui elu". Mäng, mis viib mängija otseteed tema kujuteldud ideaalsesse, muinasjutulist rikkust ja peadpööritava edu pakkuvasse maailma.

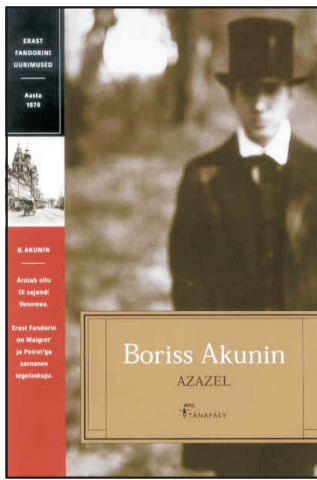
See on täiuslik mäng, millel on vaid üks puudus: see on nii hea, et tapab.

Teine osa Punase Kääbuse sarjast, mille esimene raamat, "Lõpmatuses tuleb sõita ettevaatlikult", ilmus möödunud aastal.

Elme Väljaste
KORDUSSAADE
Kujundanud Rein Seppius
Kaanefoto Priit Palomets
262 lk, kõva köide
ISBN 9985-62-108-5

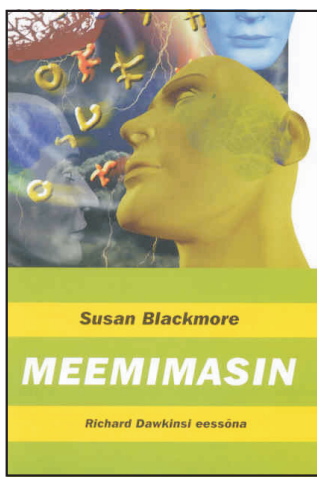
Elme Väljaste esimene romaan "Kiusatus", mis ilmus 2002. aastal kirjastuselt Tänapäev sarjas "Anne raamat", jõudis aasta menukamate raamatute hulka. Oma uues romaanis võtab autor vaatluse alla Eesti rikaste, ilusate ja ka tavaliste inimeste elu. On põnevust, irooniat ja pingelisi suhteid.

Boriss Akunin
AZAZEL
Vene keelest tõlkinud
Jüri Ojamaa
222 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-115-8

Moskva 1876. Noor mees astub pargipingil istuva kauni daami juurde ning palub teatraliselt luba teda suudelda. Naine keeldub ning noormees laseb ennast maha. Staažikas uurija peab juhtumit labaseks eneseta-puks. Tema noor abiline Erast Fandorin näeb aga teos midagi enamast ning avastab uurimise käigus poliitilise vandenõu. "Azazel" on esimene raamat, kus lugejate ette astub tõeline riiginõunik Erast Fandorin, segu klassikalisest inglise džentelmenist ja vene intellektuaalist.

Boriss Akunin on Grigori Tšhartšivili (s. 1956) kirjanikunimi. Jaapani filoloogi haridusega kirjanik ("akunin" tähendab jaapani keeles "närukaela") elab alates 1958. aastast Moskvas. Tema raamatud pole lihtsalt detektiivromaanid, vaid ka suurepäraselt kirjeldused kadunud Venemaast. Käesoleva raamatu originaal ilmus 1998. aastal ja praeguseks on Erast Fandorini sarjas ilmunud juba üksteist raamatut. Venemaal ilmuvad need miljonilistes tiraažides ning tegu on ühe kõige tõlgituma vene kirjanikuga kogu maailmas.

Susan Blackmore
MEEMIMASIN
Richard Dawkinsi eessõna
Inglise keelest tõlkinud
Olavi Teppan
Kujundanud Tõnu Kaalep
320 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-105-0

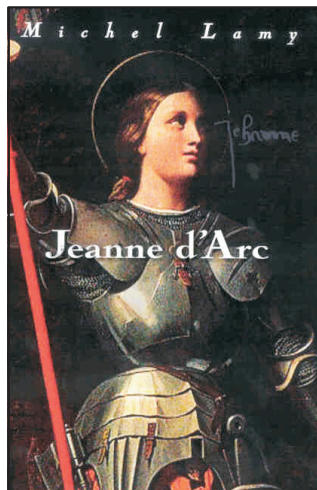
Selle raamatu juhtmõte on, et meid muudab eriliseks meie võime imiteerida. Imiteerimine on meile, inimestele, isenesest-mõistetav. Kui te kedagi imiteerite, kandub midagi üle. See "midagi" võib üha uuesti üle kanduda ning seega omaette olemusvormiks muutuda. Me võime kutsuda seda asja ideeks, instruksiooniks, käitumiseks,

informatsiooniks, ent kui me tahame seda lähemalt uurida, peame sellele nime andma. Õnneks on sellel nimi olemas. See on meem. Dr Susan Jane Blackmore (s. 1951) on õppinud psühholoogiat ning füsioloogiat, doktorikraadi kaitses ta parapsühholoogia alal. Blackmore on töötanud õppejõuna mitmetes Suurbritannia ülikoolides. "Meemimasin" ilmus inglise keeles 1999. aastal ning see tegi autori maailmakuulsaks. Praegu töötab ta vabakutselisena. Eessõna autor Richard Dawkins on üle kolmekümne aasta töötanud Oxfordi ülikoolis zooloogia-õppejõuna. Oma raamatus "Isekas geen" (1976) võttis ta esimest korda kasutusele sõna "meem". Richard Dawkins on üks tänapäeva tuntumaid loodusteadlasi.

Jutta Rabe
ESTONIA
Ühe laevahuku tragöödia
Saksa keelest tõlkinud
Edur Paas
224 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-111-5

Jutta Rabe on üks järjekindlaid väitjaid, et parvlaeva Estonia huku põhjustest on avalikusele esitatud moonutatud versioon, aga tõde on kusagil olemas ja hoopis teistsugune, kui ametlikes raportites. Oma teooria tõestuseks on ta otsinud tõendeid, suutnud organiseerida isegi ekspeditsiooni laeva vrakile ning uurimise tulemused, koondanud käesolevaks raamatuks. Lisaks vändatakse tema stsenaariumi alusel just praegu ka mängufilmi.

Michel Lamy
JEANNE D'ARC
Prantsuse keelest tõlkinud
Urmas Rattus
Kujundanud Andres Tali
432 lk, kõva köide
ISBN 9985-62-107-7

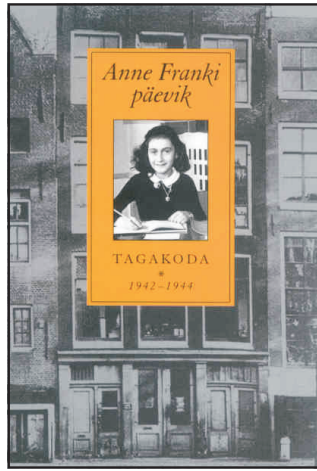
Elas kord üks väike lambur- nei, kes saadeti tuleriidale.

Jeanne d'Arcki legend on tuntud igale koolilapsele: väike talutüdruk, Prantsusmaa vabasta-

ja, kuningale tema trooni ja krooni tagastaja. Jeanne kui märter, Jeanne kui sümbol, Jeanne kui müüt on igal pool vaprase võrdkuju.

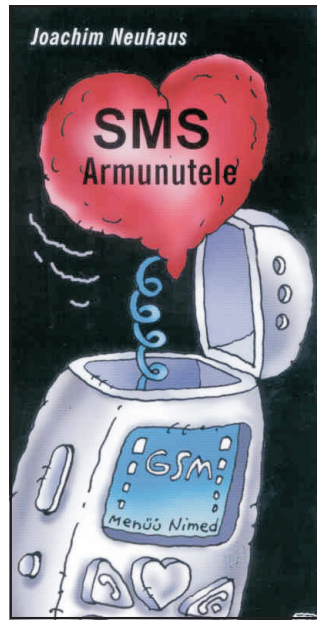
Aga kui see kõik ei vastagi tõele? Ja tegelik Orléans'i Neitsi oli hoopis erinev legendaarsest Jeanne d'Arcist? Või oli tema suur seiklus targalt ettevalmistatud ja juhitud operatsioon? Äkki Jeanne ei hukkunudki leekides?

Raamatu autor Michel Lamy on pikki aastaid uurinud sümbolite tähendust, erinevate ajastute traditsioone ja tõekspidamisi, salateadusi ja ajaloo mõistatusi. Autori oletustel ja erinevatel allikatel põhinev teos on loetav nii ajalooaamatu kui põnevusromaanina.

ANNE FRANKI PÄEVIK
Tagatuba
Hollandi keelest tõlkinud
Vahur Aabrams
Kujundanud Tarmo Puudist
360 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-107-7

Anne Frank oli täiesti tavaline tüdruk, kes sündis 1929. aastal Frankfurdis. Kui Saksamaal tuli võimule Hitler, evakueerus Frankide pere Hollandisse. Saksamaa okupeeris Hollandi 1940. aastal ning Anne Franki võrdlemisi muretu lapsepõlv sai läbi ja pere oli sunnitud surmahirmus peituma. Anne Frank pidas päevikut 1942. aasta 12. juunist 1944. aasta 1. augustini. Päevik ilmus raamatuna 1947. aastal ning praeguseks on see tõlgitud vähemalt 60 keelde ja on üks maailma tuntumaid päevikuid. "Anne Franki päevik" on liigutav kirjeldus ühest mõtlemapanevast ajastust, ajaloo rataste vahele sattunud tavalise perekonna kroonika. Ning lugu katkenud lapsepõlvest. Käesolev väljaanne on esimest korda eesti keeles täielik, ilma päeviku algsete ja hilisemate avaldajate väljajäteteta.

Joachim Neuhaus
SMS ARMUNUTELE
Saksa keelest tõlkinud
Peeter Kivi
Kaanepilt Hillar Mets
72 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-114-X

Sobiv abimees, kui tahaks kallile inimesele saata SMSi, mis oleks armas, südamlük, liigutav, nunnu...

Martti Turtola
PRESIDENT KONSTANTIN PÄTS
Eesti ja Soome teed
Soome keelest tõlkinud
Maimu Berg
Kujundanud Andres Tali
336 lk, kõva köide,
ümbrispaber
ISBN 9985-62-118-2

Noor jurist ja ajakirjanik Konstantin Päts astub 20. sajandi alguses Eesti ajaloo rambivalgusse. Temast saab mitmekordne peaminister, riigivanem ja lõpuks Eesti Vabariigi esimene president. Pätsi riigimehkarjäär lõpeb koos iseseisva Eesti hävinguga. Järgnevad vangistus, küüditamine ning pikad kannatusaastad Venemaal. Miks Soome demokraatia jäi püsima, aga Eesti oma lämmatati? Milline oli Konstantin Pätsi osa riigi loomisel ja kui palju vastutab ta selle kadumise eest?

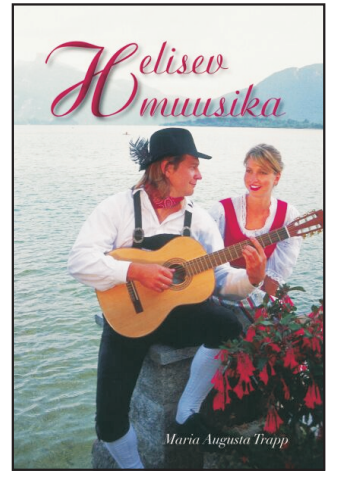
Soome ajaloolase dotsent Martti Turtola (s. 1947) sulest on ilmunud käsitlusi lähiajaloo tuntud tegelastest nagu Soome marssal Carl Gustaf Mannerheim, president Risto Ryti ning kindralid Erik Heinrichs ja Aksel Fredrik Airo. Konstantin Pätsi elule ja riigimehkarjäärile heidab Turtola pilgu läbi tolleaegse Eesti elu ja sündmuste, pakkudes võimalust võrrelda kokkuvõtteid ja erinevusi Eesti ja Soome ajaloos.

Enno Tammer
MÄLU VÕIM
412 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-127-1
Sisaldab muuhulgas peatükke:
• LÕPPARVE RONGAEMADU-SEGA
• KAS EDGAR SAVISAAR ON VENELANE?
• VENE LUUREKINDRAL JA EESTI POLIITIKUD

Lisaks
• SUURED TEEMAD
Maavärin (maa)panganduses
Mart Siimanni korteritehing
Tallinna keskurt ja riiklik jõuetus
Tallinna kinnisvara ehk ümber- asujate majad
• INTERVJUUD
Mõis tõsis komeedina poliitika- kasse
Siiri Oviir kardab rahulolematu- se kasvu
Ajaloolise pommipanija Boris Sleptsovi ülestunnistus
Korteriskandalist Jüri Ott paja- tab kaitsejuttu
• KOMMENTAARID
jpm.

Maria von Trapp
HELISEV MUUSIKA
Trappi laulupere lugu
Inglise keelest tõlkinud
Toomas Huik
Kujundanud Irina Tammiss
284 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-116-6

Ülipopulaarse muusikali "Helisev muusika" aluseks olev Maria von Trappi mälestusteraamat räägib suures osas sellest, mis juhtus pärast muusikali-

sündmuste lõppu, kui Trappi laulupere kolis Ameerikasse. See on südamlük ja siiralt jutustatud lugu Euroopa sõjapõgenike saatusest USA-s. Kuna muusikalist tuntud süžee moodustab tegelikult vaid väikese osa raamatust, sobib teos suurepäraselt lava- ja filmielamust täiendamaks.

EESTI RAHVA ELULOOD III
Koostanud Rutt Hinrikus
Kujundanud Jüri Arrak
480 lk, kõva köide,
ümbrispaber
ISBN 9985-62-126-3

Teose "Eesti rahva elulood" III osa vaatav elu nõukogude ajal läbi erinevate inimeste silmade. Raamatusse on valitud elulood 2000. aasta sügisel välja kuulutatud eluloovalitlusele "Minu ja minu pere Eesti NSV-s ja Eesti Vabariigis" laekunud kaastöödest. Lisatud on eluloo- intervjuud inimestega, kelle jaoks mitmed olulised sündmused just nõukogude ajal toimusid. Oma lugudes jutustavad inimesed elu pahupidi pööramisest 1940. aasta okupatsioonist ja nõukoguliku elu paradoksidest, aga ka oma saavutustest ja rõõmudest.

Louise Bagshawe
ÜLALPEETAV NAIN
Inglise keelest tõlkinud
Eva Kõo
Kujundanud Rein Seppius
Kaanefoto Priit Palomets
378 lk, kõva köide
Sari ANNE RAAMAT
ISBN 9985-62-122-0

Diana Foxton kuulub New Yorgi koorekihti: ta on rikas, briti päritolu ja kaunis ning omab disainerirõivastest garderoobi, mille pärast enamik naisi oleks valmis tapma. Abiellunud äsja kirjastusimpeeriumi noore juhiga, täidab ta oma päevi lõunate, kodukujundamise ja riiete ostmisega. Tema prioriteetideks on välimus, figureerimine seltskonnalehekülgedel ja Manhattani kõnelduimate pidude korraldamine. Kõige enam aga täiusliku abikaasa ja võõrustaja seisusest kunstiligi arendamine. Avastanud, et abikaasal on armusuhe, lõhkeb tema glamuurimull ja ühtäkki on ta rahatu, eriliste oskusteta ning põlatud seltskonna poolt, mis teda alles äsja jumaldas. Sestap tuleb tal katse-eksituse meetodil õppida ise eluga toime tulema, glamuur argielu vastu vahetada ja õppida muuhulgas näiteks ühiskondlikku transporti kasutama. Kes on sätendav fassaadi taga peituv tegelik Diana Foxton? Kas ta suudab omapäi toime tulla? Ja miks naudib tema uus boss Michael Cicero nii väga tema vaevade kõrvalt vaatamist?

Erik Durschmied
MURDEPUNKT
Kuidas juhus ja rumalus on muutnud ajaloo käiku
Inglise keelest tõlkinud Marek Laane
Kujundanud Heino Prunsveld
köva köide
ISBN 9985-62-120-4

Paljude lahingute saatuse on otsustanud ilmastiku kapi-riis, kehv (või hea) luuretege-vus, ootamatu kangelaslikkus või individuaalne ebakompe- tentsus. Teisisõnu, ennusta- matu asjaolu. Sõjalises kõne- pruugis nimetatakse seda ka *murdepunktiks*. Sõjaajaloolane Erik Durschmied käsitleb selles värvikas raamatus sünd- musi Azincourtis, Waterloos, Moskva all ning paljudes teis- tes tuntud lahingutes.

ÕNNELIKU INIMESE 100 LIHTSAT SALADUST

David Niven
ÕNNELIKU INIMESE 100 LIHTSAT SALADUST
Inglise keelest tõlkinud Kattri Türk
Kujundanud Irina Tammiss
224 lk, köva köide
ISBN 9985-62-119-0

Paljud teadlased on kogu oma elu uurinud, mis on ikka- gi see, mis inimesed õnneli- kuks teeb. Kahjuks on nende uuringute tulemused sageli ülikeerukas sõnastuses. Selles raamatus on välja toodud 100 lihtsat tõde, mis argielus tihti ununevad või teisejärgulisena tunduvad, kuid mis inimese õnne tegelikult kõige rohkem mõjutavad.

Mõned neist:

Iga kord ei pea võitma. Väärtustage sõprust. Lülitage televiisor välja. Ärge olge liiga enesekindel. Teadke, et kõik möödub. Teie otsustate.

Rein Vahisalu
SÜDAMEST RÄAGITUD LOOD

Kujundanud Tõnu Kaalep
272 lk, pehme köide
ISBN 9985-62-128-X

Miiks kahest sama ränga diagnoosiga inimesest lamab üks varsti kange ja seest tüh- jakstehtuna lahkamislaua, teine aga kõnnib haiglast koju, naeratus näol? Kuidas saab üks värskest toimunud infark- tiga kaks nädalat tehases be- tooni visata ja teine variseda koosolekulaua taga kokku, ilma et infarktsümptomid jõuaksid väljagi kujuneda? Pika staažiga dr. Rein Vahisa- lu pajatab raamatus tema sü- damearsti ja Regina Baltica laevaarsti töös tegelikult esi- nenud juhtumitest. Nagu elus ikka, käib neis lugudes traagi- line kõrvuti koomilisega, sea- duspära ja loogika fataalsuse- ga.

Mäluga võidavad kõik

MÄLU VÕIM
Sissejuhatuse asemel: katse selgitada, miks ma midagi teen

Miks ma midagi teen ehk siis ka miks see raamat, kuulub küsimuste hulka, millele hea meelega jätkaks vastamata. Ega oskagi vastata, sest ei meeldi üle rääkida seda, mis ei vaja ülerääkimist. Tulemus peab ise rääkima.

Kuid ilmselt mingi selgituse ma kindlasti võlgnen.

Elus on ju tihti nii (vist tege- likult kogu aeg), et mingi täna nähtav tegu / samm / käik / sündmus on ajendat mingist teost/sammust/käigust/sünd- musest eile ning selle ulatus viib homsesse. Ehk: täna sinu jaoks sündinud hetk, mille te- gelikust tähendusest võid aru saada alles homme või üle- homme, sündis selliseks just sellepärast, et eile või üleleile oli üks teine hetk.

Kui lugeja vaevub varsti neid tekste lugema, siis loo- dan, et ehk märkab, kuidas raamatus "Mälu võim" peitub sõnum, kuidas kiirelt kulgevas ajas tuleb alati ka tagantjärele otsida/püüda näha sündmus- te seoseid. Vähemalt endale tundub, et see sõnum tekkis. Algul kindlasti mitte taotlusli- kult, pigem tekkis see töö käi- gus.

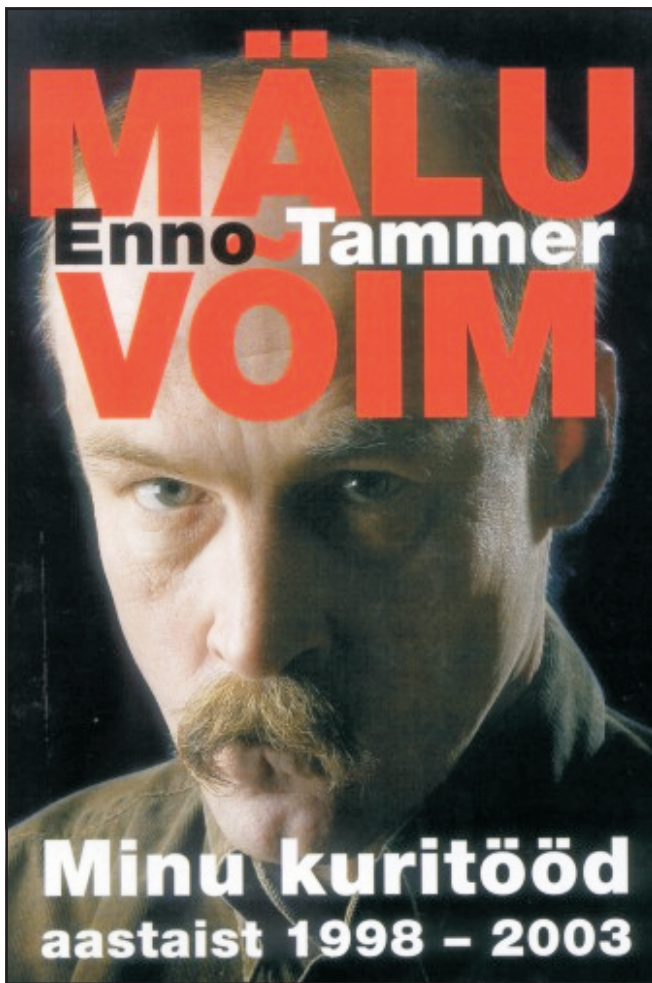
Niisiis see hetk, et täna on teie käes minu raamat "Mälu võim" on eelkõige kinni kahes lähimineviku hetkes. (Need kaks hetke on ka kusagil kinni, aga nii seletades ei jõuakski sissejuhatusega lõpule.)

Esimene neist sündis 1997. aasta novembris, kui ilmus minu ajakirjanduslike tööde kogumik "Minu kuritööd". See oli üks joon-alla-kokkuvõte minu ajakirjanduslikust tegu- semisest enne Eesti Päevale- he tööle minekut 1997. aasta oktoobris. Pealkiri "Minu kuri- tööd" sündis tõdemusest, et Eesti Vabariigi kohtuvõim oli mulle just lõplikult teatanud, kuidas ajakirjanduslik töö juba oma olemuselt on krimi- naalkuritegu. Nii annabki iga kirjutatud uudisublatat või tehtud intervjuud pidada üheks sooritatud kuritööks.

Novembris 1997 olin küll kaugel mõttest, et kunagi võiks sündida "Minu kuri- tööd/kaks". Kuigi kuritegusid sooritasin jätkuvalt edasi.

Teine hetk raamatu "Mälu võim" sündis juhtus augustis 2002.

Esmaspäeval, 5. augustil pi- din pärast puhkust tööle mine- ma ja teadmise, et kuna Eesti Päevalehe peatoimetaja Priit Hõbemägi, tuntud ka te- letaibunäona, läheb puhkuse- le, pean teda asendama. See- pärast helistasin reedel, 2. au- gusti õhtul Priidule, et kuidas

läheb, pean ma ka midagi teadma ja nii edasi nagu ikka sellistel puhkudel küsitakse.

Hõbemägi seletas telefonis, et läheb hästi ja et vuhistame siin sinu (s.t. minu) loodud su- vellehe mudeli järgi ja see mu- del töötab hästi ja tule aga te- gutsema ning et mina (s.t. tema) on ka veel esmaspäeval kohal, küll siis kohtume. Tore on.

Esmaspäeval, 5. augustil nii poole üheksa paiku ametiposi- tile jõudes oli üllatav näha, kuidas peatoimetaja juba nii vara tööle ja midagi pusserdab peadirektor / vastutav välja- andja (või on vastupidi – vas- tutav väljaandja/peadirektor, ega mina tea, ise mees leiutas endale selle ametinime) Aavo Kokaga.

Kümmekond minutit hiljem teatab Hõbemägi mulle silmi maha lüües, et – kuule, tead, Aavo tahab sinuga rääkida.

Lähen juhtimisajatundja Koka kabinetti, kus istub ka ajakirjanduskorporatsiooni ju- rist. Kokk lükkab paberi ette – tead, mis, lahkuma poolete kolmepäeva, kirjuta alla, mak- same sulle lepingus ette näht- tud hüvituse ja kõik on hästi.

Suur juht, selge jutt.

Nojaa, kui sa nõus ei ole, räägib Kokk ja lükkab teise pa- beri mulle ette, siis koonda- me. Näed, jätkab Kokk, juha- tus otsustas, et need ja need sinu ülesanded saab laiali ja- gada. Huvitav, kas tõesti juha- tus tegi laupäeval ja pühapäe- val pingsalt tööd, mõtlen, aga ei viitsi öelda.

Egas midagi. Üks juhib, teis- sed oksendavad, mõlgub mul

alati meeles ühe nõukogude- aja suuretegevte juhi lemmik- väljend.

Ei näinud, et mul oleks vaja- dust nendega kokku leppida selles, et ma ei taha enam töö- tada. Teatasin, et koondage siis. Koondasidki.

Kuid samal päeval, 5. au- gustil 2002 tekkis pähe mõtte- püür, et ma kirjutan raamatu tingliku tööpealkirja all "Te- gevtoimetaja päevik". Teadsin ka kohe, kuidas seda teha.

Sest mul on korralik elekt- roonne mälu (salvestatud kir- jad, meilid, dokumendid end- dalt ja enesele). Et see olekski tööpoolest päevik, mis kajas- tab päev-päevalt, vajadusel ka tund-tunnilt või minut-minu- tilt teatud enda liigutusi ja teiste reageeringuid. Kui lisa- da veidi ajatausta ja seletusi, pidi minu ettekujutus sündi- ma näitlik/inimlik märk ajale- he tegemisest ja näitlik/inim- lik märk neist, kes teevad aja- lehte.

Seadsin ka tingliku täringi, et see "Tegevtoimetaja päe- vik" võiks ilmuda 5. veebruaril 2003, kui oleks Eesti Päevale- he tegevtoimetajana täis saa- nud teine aasta.

Oktoobri lõpus 2002, kui suutsin õult saada kohustuse lõpetada töö järjekordse aas- taraamatuga "Kes? Mis? Kus?" tekkis vabam hetk alustada "Tegevtoimetaja päevikuga".

Lugesin kogutud elektroon- set mälu. Mitu päeva lugesin. Rohkem kui nädala lugesin ja korrastasin.

Ja siis tõdesin, et ma ei tee "Tegevtoimetaja päevikut". Ma ei tee seda kas üleüldse või

kui teen, siis kunagi hiljem. See näis äkki kuidagi liiga isik- lik ja minu jaoks liiga värskest liiga isiklik.

Üldiselt oli see nukker tõde- mus, sest endiselt olin koon- datu ja töötu ning ega see ole just kõige parem tunne, kui leiad hommikul ärgates, et ei oska kuidagi sisustada ja mõ- testada ees seisvat päeva. Tüü- bid, kes oskavad igal ajal iga ilmaga kintsu kaapida ja kaasa koogutada, muidugi ei tea seda tunnet.

Nojaa siis juhtus näppu 1997. aasta kogumik "Minu kuritööd" ja plahvataski, et kurat küll, need aastad Eesti Päevalehes ei ole ju kirjutaja- na kõige viletsamad olnud, igasuguseid tükke on kribitud ning ehk kannatavad need välja kogumiku "Minu kuri- tööd/kaks".

Nojaa, kui siis hakkasid neid kuritööd otsima, korrastama, süsteemi looma, hakkasid mõtlema sedasama, mida juba ütlesin mõni rida eespool: üks tänane hetk, mille tähendus mõistame võib-olla alles hom- me, sündis tegelikult mingist hetkest eile.

Ehk: vanu tekste lugedes tundsin, kuidas mõni neist va- jab värskendust. Värskendust selles mõttes, et kohati peaks selgitama vana teksti tekke- ajendit ja näitama ka edasist arengut. Mõni tekst seda ka ei vajanud, kuid igal juhul sead- sin esimeseks eesmärgiks püüu suhestada iga pala, olgu see või aastast 1998, mingil moel tänase päevaga.

Ja kui muud moodi see suhe ei teki, siis piisab enda lisatud tänasest arvamusest või selgi- tusest. Ning niigi võib sündida ootamatu lisaväärtus. Vähe- malt sedamoodi veensin end. Nagu ka veensin, et erinevalt kavandatud "Tegevtoimetaja päevikust" kujuneb teisest raamatust, mis algselt ikkagi kandis nime "Minu kuri- tööd/kaks", mitte isiklik, vaid nii-öelda isiklik-sotsiaalne raamat.

Nojaa, kui siis püüdsid mõn- da vana teksti suhestada täna- se päevaga, juhtus see, et pi- did hakkama lappama ja sob- rama ka vanades märkmetes ja failides ning kulutasid mõne vana teksti mõtestami- sele rohkem aega kui kunagi selle kirjutamisele.

Sel ajal juhtus muudki.

Juhtus, et ilmus Savisaare- nimelise püha perekonna koh- tuvõitu minu üle põlistav/ülis- tav raamat "Ema, kes võitis" (ma ei hakka ütleva, kuidas rahvasuu selle ümber ristis).

Nii tekkis mõte, et no aitab, kaua nad kaagutavad üht ja sama, et pean tegema selle teemaga ka isikliku lõpparve. Nii sündis täiesti uus, seni avaldamata tekst ehk peatükk nimega "Lõpparve rongama- dusega".

Nojaa, kui juba seoses vaja- dusega teha lõpparve rong- emadusega sobrasid vanades asjades, leidsidki ka ühe mär- ke võimalikule teemale, mis siiani olnud Eesti ajakirjandu- ses lõpetamata. Olin selle aja- kirjanduslikult lõpetamata teema kunagi üles märkinud küsimusena – kas on alust kahtluseks, et Edgar Savisaar ei ole sünnijärgne Eesti Vaba- riigi kodanik?

Tekkis mõte, et püüaks selle küsimuse lahti muukida. Sest vastus sellele küsimusele on midagi enam kui ühe tipp- poliitiku isiklik elu. Nii tekkis raamatusse täiesti uus, seni avaldamata tekst ehk peatükk nimega "Edgari sünnisaladus ja lapsepõlv".

Uurides ja kirjutades ja vali- des ja lugedes ja otsides tekste selle raamatu tegemiseks jõudsin aga kusagil töötege- mise lõpupoole arusaamisele, et algselt valitud pealkiri "Minu kuritööd/kaks" ei ole päris õige pealkiri.

Sest tekstid hakkasid ise so- sistama üht märksõna. Selle märksõna nimi on MÄLU. Need tekstid, ulatudes kohati aastasse 1920, räägivad pal- juski mälust.

Kui kogumikus "Minu kuri- tööd" otsisin vastust, kas täna ilmuval ajakirjanduslikul sõ- nal võib olla päevast pikem tähendus, siis ilmselt nüüd otsin vastust, kas mälust lähtuv sõna kannab võimu.

Mina eeldan, et kannab. Eeldan, et mälu võim võib olla tugevamgi kui kõik võimud kokku. Ja raamat "Mälu võim" ei ole kindlasti raamat minu mälust. Usun, et see on raamat meie mälust.

Et mitte kulutada pärast raamatu ilmumist aega või- malikele süüdistustele poliiti- lises tellimustöös/osalemises poliitilises vandenõus, tunnis- tan kohe, siin ja praegu, et on, jah, poliitiline tellimustöö.

Kui jõudsin arusaamisele, et tekstid räägivad mälust, and- sin endale selge isiklik-poliiti- lise tellimuse/käsu jõuda raam- tatuga "Mälu võim" valmis enne märtsivalimisi 2003.

See käsk oli ajendat sellest- ki, et asjaolude kokkusattumi- ne (koondatud ja töötu) ju võttis minult võimaluse trüki- ajakirjanduses seoses valimis- tega midagi öelda.

Ning samas: millal siis veel mälu kõige rohkem vaja on kui mitte enne valimisi? Ja teistpidi on see ka just aeg, kui ühe või teise isiku mäluõrkuks eredaimalt silma paistab.

Lootsin, et jõuan varem val- mis. Aga aega kulus kõige värskemale tekstile arvatust rohkem.

Usun, et nüüd olen kõik ausalt üles tunnistanud.

Kui usute, pöörake lehekül- gi.

ENNO TAMMER

TÄNAPÄEV

AS Tänapäev
Laki 17
Tallinn 12915

tel 650 5613
faks 650 5614
e-mail
tnp@tnp.ee
www.tnp.ee

Tiina Tammer, kirjastuse juht
Eneken Helme, toimetaja
Mihkel Mõisnik, toimetaja
Tauno Vahter, toimetaja
Küllil Vahtra, müügijuht

Reklaam, kuulutused,
tellimine 650 5611

Küljendanud Tauno Tamm
Väljaandja AS Tänapäev

Kõik ajalehe Tänapäev avaldatud artiklid on autoriõigusega kaitsmata teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ning edastamine mis tahes kujul ilma AS Tänapäev nõusolekuta on lubatud. Kaastöid ei honoreerita ja käsikirjad hävitatakse.